

מצוה בו יותר מבשלוcho וגדר מצוות כבוד שבת

הרב יוסף סוראני

ראשי פרקים:

דין מצוה בו יותר מבשלוcho

טעם דין מצווה בו יותר מבשלוcho

מצוה בו יותר מבשלוcho- מצוה או חיוב?

מצווה בו יותר מבשלוcho בתלמיד חכם

מה בין כבוד שבת לקידושין

הסברו של הגר"ז מלאדי

הצעה מחודשת

סיכום

דין מצווה בו יותר מבשלוcho

הגמרא בתחילת פרק האיש מקדש (קידושין מא.) דנה בלשון המשנה: "האיש מקדש בו ובשלוcho. האישה מתקדשת בה ובשלוcho". רב יוסף מדייק מלשון זו שמצווה שהאיש יקדש יותר מאשר ששלוcho יקדש. כלומר, אף על פי שניתן למנות שליח לקידושין, עדיין ישנה מצוה שהאדם יקדש בעצמו. הגמרא אמנם מסייגת זאת וכותבת שבמקרה זה קיים אף איסור כשאינו מקדש בעצמו משום שיש לו לראותה קודם הנישואין. אך מביאה הגמרא את המצווה שהדבר יעשה על ידי האדם בעצמו ביחס לאשה שמצווה שתתקדש בעצמה ולא על ידי שליח.

הגמרא משווה את הצורך שהאיש והאישה יתקדשו בעצמם לסיפורי הגמרא בדבר אמוראים שטרחו בעצמם בערב שבת ולא הניחו לאחרים שיעשו מלאכה זאת בעבורם, ובלשון הגמרא: "כי הא דרב ספרא מחריך רישא, רבא מלח שיבוטא"¹.

ראשונים ואחרונים רבים תפסו כי מדובר פה בכלל גורף שיש לאדם עדיפות לעשות את המצווה בעצמו ולא על ידי שלוcho.

כך גם עולה לכאורה מדברי הרמב"ם בפירושו למשנה וכך הוא כותב:

וכך הקדים בה על שלוחה, לפי שהתעסקות האדם במצוה בעצמו יותר שלם מאשר יטיל על זולתו לעשותה לו²

במאמר זה ננסה להתחקות בטעם הדבר על פי ההבנה המקובלת שמדובר בכלל גורף לכל המצוות.

בנוסף נעיר גם על קשיים הקיימים בהבנה זו, נביא פתרונות שונים שהציעו האחרונים לקשיים אלו, וננסה להציע בסייעתא דשמיא גם הצעה חלופית.

טעם דין מצוה בו יותר מבשלוחו

הבאנו לעיל שהרמב"ם בפירושו המשנה כתב ש"התעסקות אדם במצוה בעצמו יותר שלם מאשר יטיל על זולתו לעשותה לו".

אמנם נראה שדברי הרמב"ם עדיין לא ביארו דיו מדוע יש יתרון בכך שאדם מתעסק במצווה בעצמו. נחدد את השאלה ונאמר שעל פניו כלל זה נאמר ביחס למצוות שעניינן הוא התוצאה, שהרי במצוות שעיקר עניינם הוא הפעולה פשוט שמעיקר הדין מחויב לעשות בעצמו כגון הנחת תפילין ולישב בסוכה. אם כן, יש לשאול מה היתרון בכך שהאדם עושה את המצווה בעצמו ולא על ידי שליח, הרי מטרת המצווה לכאורה מושגת בשני המקרים באותה צורה? רש"י מבאר דין זה כך:

מצוה בו יותר מבשלוחו - דכי עסיק גופו במצות מקבל שכר טפי.³

מדברי רש"י עולה שהעוסק בגופו מקבל יותר שכר, אך עדיין לא יתבאר מדוע שכרו יותר? על כרחך שזאת משום שיש עדיפות בכך שהוא עושה בעצמו, אך רש"י לא ביאר במה עדיפה המצווה הנעשית על ידי אחרים.

ממורי ורבי הרב משה כהן שמעתי שיש לבאר שדברי רש"י הללו רומזים למשנה באבות (ה), כג) בדברי בןן הא הא שאומר "לפום צערא אגרא". כלומר מטרת רש"י אינה לבאר שכדאי לעשות לאדם לעשות מצווה בעצמו בשביל השכר שהוא יקבל, אלא מטרתו לבאר שכאשר

2 פירוש הרמב"ם למשנה, קידושין ב, א

3 רש"י על קידושין מא ע"א

הוא עושה בעצמו הוא מקבל שכר משום שהוא טורח בדבר, והקב"ה חפץ בכך שהאדם יטרח בעבור המצווה, ביאור זה מתחבר ללשון הרמב"ם במה שכתב "שהתעסקות אדם במצוה בעצמו יותר שלם וכו'".

אם נרצה להגדיר זאת בשפה למדנית, ננסח זאת כך:

לפי רש"י המצווה אינה משתנית בטיב שלה רק מפני שהאדם המצווה בה עשאה בעצמו. אלא המטרה שיעשה בעצמו היא בעבור האדם, שיטרח בדבר ויתאמץ עבורו. כלומר המטרה היא בגברא' ולא ב'חפצא'.

אמנם מדברי המהר"ח אור זרוע ניתן להציע כיוון אחר.

המהר"ח אור זרוע חוקר באלו מצוות שייך כלל זה שיש עדיפות לקיים את המצווה בעצמו, ובאלו מצוות מחויב האדם לקיים בעצמו ובאלו אין שום עדיפות לכך שיקיים בעצמו, וכך מסקנתו:

ושמא שחיטה והפרשת חלה אין מצוותן אלא שתתקן העיסה.. וכן שישחט הנשחט וכן קידושין עיקר המצוה שתהא לו אשה מקודשת. וכן בגירושין ובהפרשת תרומה ושחיטת קדשים ובקביעת מזוזה ועשיית מעקה.

אבל בתפילין וציצית ואכילת מצה וסוכה ולולב אין שייך שליחות.

ודוקא בקידושין מצוה בו יותר מבשלוהו שאין השליח נהנה מן הקדושין כלום ואדרבה נפסד שנאסרת עליו.

אבל בשחיטה והפרשת חלה וכיוצא בהם לא יהא מצוה בו יותר בשלוהו, כאשר נהגו כל רבותינו וכל העולם אעפ"י שבקיאים בהלכות שחיטה נותנים לחזן לשחוט. וכן יהא גם בהפרשת חלה וללמד את בנו תורה שבתחלה משכירים מלמדים ואין האב עצמו מלמדו. וכן יהא גם במילה שאפילו האב אומן יכול לכתחלה לומר לאחר למול. ואעפ"י שבמילה אין המוהל נהנה גם אבי הבן אינו נהנה והרי הם שוים ובכל אלה יכול השליח לברך...⁴

המהר"ח אור זרוע מניח כי יש מצוות שודאי אין אפשרות לקיימם על ידי שליח, משום שעניינם הוא המעשה.

אמנם יש מצוות שעניינם הוא התוצאה ולכן מועילה בהם שליחות, ואף מצוות הקידושין שייכת בגדר זה.

אך עדיין יש לחלק בתוך המצוות שעניינם התוצאה. יש מצוות שאין כלל עדיפות לכך שהאדם יקיימם בעצמו, וזאת במציאות שהעושה והשליח שווים בעניינה: או שלשניהם יש הנאה בדבר, או שלשניהם אין הנאה בדבר, ודווקא במצווה כמצוות הקידושין שלשליח אין הנאה בדבר ואדרכה נפסד בה, ולמשלח יש הנאה- טוב הדבר שיעשה בעצמו ולא על ידי שליחו.

דברי האור זרוע זקוקים ביאור: מהי הסיבה שבמקרה זה טוב הדבר שיעשה על ידי עצמו?

אף בעניין זה שמעתי בשם מורי רבי הרב משה כהן, שבמצווה שהאדם נהנה בה הוא משקיע בה יותר. לאור כך ניתן להבין שבמידה ולמשלח יש עדיפות בקישור למצווה מאשר לשליח, טוב שהמשלח יעשה זאת, משום שהיא תבצע בצורה טובה ומהודרת יותר.

לפיכך יוצא שלפי רש"י המטרה שהאדם יעשה בעצמו היא מצד האדם- שהקב"ה חפץ בעמלו של האדם, ואילו לפי המהר"ח אור זרוע המטרה שהדבר יעשה על ידי האדם הוא מצד המצווה- 'חפצא', שכך תיעשה המצווה בצורה טובה יותר.

לכאורה ניתן להציע נ"מ בין הטעמים הללו, והיא במציאות שידוע שהמצווה תיעשה טוב יותר על ידי אחר. כגון בעניין הכנות שבת שיכול האדם לתת למישהו שידוע להכין מאכלים טובים יותר. לפי רש"י ייצא שעדיין יש להעדיף שהאדם יעשה בעצמו משום שיש מעלה בעצם הטירחה שלו. אמנם לפי הביאור שהעלנו בדברי המהר"ח אור זרוע נראה שבמקרה זה יש מקום להעדיף שהאחר יעשה את ההכנות.

מצווה בו יותר מבשלווחו- מצווה או חיוב?

כתב הרמב"ם:

אף על פי שיהיה אדם חשוב ביותר ואין דרכו ליקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שבבית חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו שזה הוא כבודו, חכמים הראשונים מהם מי שהיה מפצל העצים לבשל בהן, ומהן מי שהיה מבשל או מולח בשר או גודל פתילות או מדליק נרות, ומהן מי שהיה יוצא וקונה דברים שהן לצורך השבת ממאכל ומשקה אף על פי שאין דרכו בכך, וכל המרבה בדבר זה הרי זה משובח. (רמב"ם הלכות שבת, ל, ו)

מדברי הרמב"ם עולה לכאורה שישנו חיוב לעשות דברים שהן לצורך השבת, וזהו דבר פלא והרי לכאורה מן הגמרא משמע שאין בזה חיוב אלא מצווה בעלמא.
מעבר לכך בעניין קידושין הרמב"ם מתנסה באופן אחר, וכך לשונו:

מצוה שיקדש אדם אשתו בעצמו יתר מעל ידי שלוחו, וכן מצוה על האשה שתקדש עצמה בידה יתר מעל ידי שלוחה, ואף על פי שיש רשות לאב לקדש בתו כשהיא קטנה וכשהיא נערה לכל מי שירצה אין ראוי לעשות כן אלא מצות חכמים שלא יקדש אדם את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה. וכן האיש אין ראוי לו שיקדש קטנה ולא יקדש אשה עד שיראנה ותהיה כשרה בעיניו שמא לא תמצא חן בעיניו ונמצא מגרשה או שוכב עמה והוא שונאה. (רמב"ם הלכות אישות ג, יט)

מדברי הרמב"ם עולה שרק מעלה היא להתקדש בעצמה, ומן הדין הרשות ביד האב לקדש את בתו כשהיא קטנה, ואף שאין ראוי לעשות כן כשהיא קטנה, מכול מקום לכאורה כשהיא נערה אין חסרון בדבר, ורק בעניין הגבה, הדין הוא שאין לקדש עד שיראנה, וכפשטות דברי הגמרא שבאשה אין צורך שתראה משום הסברא "טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו"⁵.

אם כן, כיצד יתכן שהרמב"ם חילק בין מצוות שבת ששם הזכיר שזהו חיוב, לבין מצוות הקידושין ששם כתב שזוהי 'מצוה' בלבד, והרי הגמרא בקידושין תלתה את הדין בקידושין בדין ההכנות בשבת?

בעל ה'משנה ברורה' הקשה קושיא זו ב'ביאור הלכה' וכך כתב:

בהרמב"ם איתא על דין זה בלשון חייב... והכונה על איזה דבר מן הדברים ועיין בקידושין מ"א דקאמר שם מצוה בו יותר מבשלוcho ואפשר דלהרמב"ם ג"כ לאו חוב גמור הוא אלא כעין חובה משום כבוד שבת

וסברת הרמב"ם דאל"ה לא היו מבטלים כל הני אמוראים תורתן עבור זה

ומ"מ לא הוי זה חובה גמורה ותדע דלא אשכחן בגמרא בשם חובה כ"א על הדלקת נר בשבת בדף כ"ה ע"ב ולענין ג' סעודות בדף קי"ז ע"ב ומ"מ צ"ע: (ביאור הלכה סימן רנ ד"ה "ישתדל")

הביאור הלכה משיב שלא מדובר ב'חובה' אלא 'כעין חובה' משום כבוד שבת. לפי הביאור

הלכה הרמב"ם התנסח בלשון זו, משום שמסופר בגמרא שתלמידי חכמים עסקו בזה, ואם לא היה מדובר ב'כעין חובה' לא היו תלמידי חכמים מבטלים על כך תורה.

אך לכאורה דברי הביאור הלכה לא מיישבים את הקושי. אם מדובר ב'כעין חובה' גם בקידושין, מדוע לא התנסח הרמב"ם באותו מטבע לשון? ואם מדובר ב'כעין חובה' רק בענייני שבת, זהו דבר תימה שהרי הגמרא השוותה בין הדינים?

מעבר לכך, יש קושי בעצם הסברו של הביאור הלכה, שדוחק הוא לומר שלשון חייב אינו חובה גמורה.

יש לציין שאכן השולחן ערוך שינה מלשונו של הרמב"ם וכתב "ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו"⁶. נראה שהשו"ע אכן הסתייג מלשונו של הרמב"ם, מכול מקום לשון הרמב"ם זוקקת ביאור.

מצוה בו יותר מבשלוחו בתלמיד חכם

נעיר על קושי נוסף והוא, כיצד הכלל 'מצוה בו יותר מבשלוחו' מתיישב עם הכלל 'כל מצוה שיכולה להיעשות על ידי אחרים - אין מבטלים תלמוד תורה.

בשער הציון הקשה קושיא זו ותירץ ב' תירוצים וזה לשונו:

ונראה דלא שייך בזה לומר, מצוה שיוכל לעשות על ידי אחרים אין מבטלין התלמוד אפילו לזמן מועט, והכא הלא יוכל לעשות על ידי שלוחו דעדיף הוא ממי שהוא אחר לגמרי.

יש לומר, דדוקא מצוה שאין מוטלת על גופו, כגון שיפסיק באמצע הלמוד לילך לגמול חסד עם איזה אדם במקום שאחר יוכל לעשות עמו הטובה ההיא, מה שאין כן בזה שהכבוד שבת מוטלת על גופו, וממילא מצוה בו יותר מבשלוחו.

אי נמי דדוקא לענין כבוד שבת אמרינן כן דחמירא, מה שאין כן לענין שאר מצוות אם הוא תלמיד חכם ונוגע לבטול תורה, וצריך עיון (שער הציון, סימן רנ).

שער הציון בביאורו הראשון מציע שכל מצווה המוטלת על גופו צריך האדם לכתחילה לקיימה בעצמו, אף אם הוא תלמיד חכם ובזה לא שייך הכלל שכל מצוה שיכול להיעשות על ידי אחרים אין מבטלים בעבורה תלמוד תורה.

אמנם בתירוcho השני מציע שרק בכבוד שבת יש לבטל תלמוד תורה משום שהיא חמורה, אך בשאר מצוות לא. משמע מדבריו שאף לעניין קידושין אין היתר לבטל תלמוד תורה על מנת לקיים את מצוות הקידושין בעצמו וזהו פלא שהרי הגמרא השוותה בין הדינים כאמור.

מה בין כבוד שבת לקידושין?

שאלה נוספת שיש לשאול על הגמרא, היא על עצם ההשוואה בין מצוות הקידושין למצוות כבוד השבת.

נקדים על כך ונאמר שהגמרא במסכת שבת בדף קיט. מביאה דוגמאות רבות לתלמידי חכמים שכיבדו את השבת, חלק מן המקרים כלל אינם עוסקים בכך שתלמידי החכמים ביצעו את המלאכות בעצמם. חלקם קשורים ללבוש המיוחד שלבושו, חלקם קשורים בכך שקיבלו את השבת במילים (בואו נצא לקראת שבת מלכתא, בואי כלה) וחלקם אכן קשורים לכך שתלמידי החכמים ביצעו את מלאכות השבת בעצמם.

לכאורה הגמרא עסוקה במצוות כבוד השבת, ומביאה דוגמאות כיצד נכון לכבד את השבת. לאור כך מובן שכאשר האדם פועל בעצמו לצורך השבת הוא מקיים בכך את מצוות כבוד השבת. לכאורה אין זה קשור לכלל "מצוה בו יותר מבשלוcho" אלא לגדרי כבוד השבת.

חיזוק לעניין זה, הוא העובדה שהגמרא בשבת כלל לא מזכירה את הכלל "מצוה בו יותר מבשלוcho".

אם כן, יש לשאול כיצד למדה הגמרא שיש לאישה להתקדש בעצמה ולא בשלוcho מסיפורי הגמרא בעניין כבוד שבת, הרי בנקל ניתן לדחות שבמצוה שכל עניינה הוא כבוד, יש חובה שהאדם יבצע בעצמו את ההכנות שזהו הכבוד, אך אין זה שייך למצוות הקידושין ולשאר המצוות.

הסברו של הגר"ז מלאדי

הגר"ז מלאדי⁷ מתמודד עם שלושת השאלות שהעלנו ומציע הסבר מחודש לדברי הגמרא: לשיטת הגר"ז מלאדי יש להבין את דברי הרמב"ם כפשוטו שאכן במצוות כבוד השבת ישנו

חיוב גמור לעשות את צרכי השבת בעצמו. הטעם לכך הוא שיש חובה לכבד את השבת, וכחלק ממצות הכבוד יש צורך שהאדם יבצע את הפעולות בעצמו. עניין זה מבאר היטב מדוע הגמרא במסכת שבת לא הזכירה שפעולות אלו נעשו מכוח הכלל "מצוה בו יותר מבשלוחו".

אמנם לאור כך, תעלה השאלה - אם כן כיצד למדה הגמרא בקידושין שיש לקדש בעצמו מדין כבוד השבת?

על כל משיב הגר"ז מלאדי שהלימוד של הגמרא נובע ממקרים מסוימים של אמוראים שבחרו לבצע את מצוות כבוד השבת דווקא בדבר שיש להם עונג, כגון מליחת הדג וחריכת הראש. זאת משום שלצורך מצוות עונג שבת לא הותר לתלמידי חכמים לדחות את לימודם, על פי הכלל: מצווה שיכולה להיעשות על ידי אחרים - אין מבטלים בשבילה תלמוד תורה. על כן בחרו האמוראים לבצע את מצוות כבוד השבת [שאותה הם מחויבים לעשות בעצמם בלאו הכי] בדבר שיש להם בו עונג על מנת 'להרוויח' את המצווה לעשות בעצמם.

לשיטתו, מעצם העובדה שאותם חכמים כיבדו את השבת בדבר שהוא להם לעונג, יש ללמוד את המעלה השייכת בשאר בני אדם שאינם תלמידי חכמים לעשות את המצווה בעצמם.

על פי דבריו אלו מובן מדוע הגמרא בשבת לא הזכירה את הכלל מצווה בו יותר מבשלוחו. כמו כן לשיטתו מובן גם כן מדוע הרמב"ם נקט שהאדם מחויב להכין את צרכי השבת בעצמו שהרי זהו גדר מצוות כבוד השבת.

יש לציין שדברי הרמב"ם על פי ביאור זה חלוקים על הר"ח והר"ן במסכת שבת שביארו שם שהסיבה שהאמוראים הכינו בעצמם את צרכי השבת היא משום הכלל - מצווה בו יותר מבשלוחו.

ניתן להטעים יותר את דברי הגר"ז מלאדי דווקא על ידי קושיא, שלכאורה מצוות עונג שבת נעשית באכילת המאכלים ולא בהכנתם? אם כן מדוע יש מצווה לעשות זאת בעצמו והרי אין זו מצווה?

אך לפי הרא"ש הדברים מתבארים היטב שהרי הרא"ש בכתובות (פ"א, יב) סובר שאין מצווה בקידושין עצמן, ומצות הקידושין הינה רק הכשר למצוות פריה ורביה. לאור כך מובן מאוד מדוע השוותה הגמרא בין עונג השבת למצוות הקידושין שהרי שניהם רק הכשר מצווה, ומשמע שגם בהכשר מצווה יש עדיפות לכך שהאדם יעשה בעצמו.

דברי הגר"ז מלאדי מבריקים במקוריותם, מכול מקום מחודשים הם, שחידוש גדול הוא לומר שהגמרא למדה את הכלל 'מצוה בו יותר מבשלוחו' רק מעצם העובדה שהאמוראים בחרו

לכבד את השבת בענייני עונג ולא בעניינים אחרים.

הצעה מחודשת

נכדו של הנודע ביהודה הרב אליעזר סג"ל לנדאו כתב בספרו יד המלך⁸ שדין זה של מצוה בו יותר מבשלוחו הוא דווקא בשבת ובקידושין וביאר שרק בהם אם יעשה ע"י אחר לא יורגש שייכותו למצוה.

הפתחי תשובה⁹ הביא שדבריו הינם כנגד המגן אברהם¹⁰ שסבר שכלל זה שייך בכל המצוות. אמנם כבר הבאנו לעיל שהמהר"ח אור זרוע צמצם דין זה רק למצוות שיש עדיפות למשלח על פני השליח.

על פי הפתח שפתחו לנו היד יהודה והמהר"ח אור זרוע ברצוני להציע שתי הצעות בדעת הרמב"ם המצמצמות את הכלל מצווה בו יותר מבשלוחו.

בהצעה הראשונה, ברצוננו להציע שבמצוות כבוד שבת אין כלל של מצווה בו יותר מבשלוחו, שהרי כפי שציינו לעיל, הגמרא לא הזכירה כלל זה במסכת שבת, ומדברי הרמב"ם בהלכות שבת עולה שלשיטתו מדובר בחיוב גמור.

לאור כך יש לשאול, אם כן כיצד השוותה הגמרא בקידושין בין המצווה לקדש בעצמו לבין החובה לכבד את השבת בעצמו. על כך נענה שבמידה ונבין שעניינו של הכלל - מצווה בו יותר מבשלוחו, הוא לכבד את המצווה, ניתן להבין שהגמרא לומדת כיצד יש לכבד מצווה, מדין כבוד שבת. אמנם שם מדובר בחיוב גמור, אך כאשר אנו רוצים ללמוד כיצד יש לכבד מצוה נכון ללמוד זאת ממצווה שכל עניינה הוא כבוד.

לפי דברינו ייצא שאף הרמב"ם הבין כפי שביארנו בדברי המהר"ח אור זרוע שכלל זה של "מצווה בו יותר מבשלוחו" הינו דין ב'חפצא' של המצווה ובכבודה ולא דין ב'גברא' כפי שהבין רש"י. אמנם בדברי הרמב"ם לפי ביאור זה עולה שהכלל לעשות את המצווה בעצמו הוא דין ב'מצווה', אך שונה ביאור זה מהביאור שהבאנו לעיל בדעת המהר"ח אור זרוע, שהרי לפי המהר"ח אור

8 שבת ל, ו

9 אבן העזר לה, סק"ב

10 או"ח רנ, סק"ב

זרוע הדגש הוא בכך שהמצווה מתבצעת באופן טוב יותר, ולכן לכאורה אם יתברר שהשליח יעשה זאת טוב יותר, יתכן שטוב שהוא יעשה זאת. אך לפי ביאורנו ברמב"ם, תמיד העדיפות היא לאדם עצמו שבכך הוא מכבד את המצווה

אם נעזו יותר, נציע הצעה נוספת בדברי הרמב"ם, בהצעה זו נאמר שלדעת הרמב"ם, לא קיים הכלל "מצוה בו יותר מבשלוcho". שהרי כפי שציינו בהלכות שבת לא מוזכר כלל זה, אלא זהו חיוב גמור מדין כבוד שבת, ואף בקידושין הרמב"ם מתנסח כך:

מצוה שיקדש אדם אשתו בעצמו יתר מעל ידי שלוחו, וכן מצוה על האשה שתקדש עצמה בידה יתר מעל ידי שלוחה (רמב"ם הלכות אישות ג, יט)

כלומר, הרמב"ם לא מנסח כלל גורף שיש לקיים את המצווה בעצמו, אלא מנסח זאת באופן נקודתי למצוות הקידושין.

לאור כך ניתן להציע הצעה שיש בה מן החידוש. הגמרא במסכת שבת עוסקת בכבוד השבת ומדמה את השבת לכלה שיש לכבדה ולצאת לקראתה. כך האמוראים יוצאים ואומרים 'בואי כלה בואי כלה'. לאור כך ניתן להסיק שהגמרא למדה מכאן שכשם שבמצוות כבוד השבת המשולה לכלה, יש לטרוח ולעשות מלאכות באופן עצמאי, כך גם נכון שהאדם שמקדש את אשתו יעשה זאת בעצמו ולא על ידי שליח".

סיכום

במאמר זה בחנו את הכלל "מצוה בו יותר מבשלוcho".

הראינו שניתן להבין שהצורך לעשות את המצווה בצורה עצמאית היא לשם האדם, שיטרח ויעמול במצווה, וכך לכאורה הבין רש"י:

אך ניתן גם להבין שהסיבה שצריך האדם לעשות בעצמו היא לצורך המצווה שכך היא נעשית בצורה טובה יותר משום שהעושה אותה יש לו תועלת ולכן משקיע בה יותר וכפי שביארנו בדברי המהר"ח אור זרוע.

הנפקא מינא העולה בין הטעמים היא במקרה והמצווה תיעשה טוב יותר על ידי השליח שלפי רש"י יתכן ועדיין תינתן עדיפות למשלח ואילו לפי המהר"ח אור זרוע העדיפות תהיה לשליח.

בדברי הרמב"ם הראינו שלכאורה עולה שבהלכות שבת לא מדובר בכלל של מצווה בו יותר מבשלוcho, כי אם בחיוב גמור של כבוד שבת, ואילו בשאר מצוות, אם נבין שאכן הרמב"ם סובר שקיים כלל כזה, זהו כלל שעניינו לכבד את המצווה. כלומר עיינונו ב'חפצא'. אך בזה שונה הוא מדברי המהר"ח אור זרוע ותמיד תינתן עדיפות למשלה, שזהו כבודה של מצוה עוד העלינו שיתכן והרמב"ם סבור שאין כלל גורף שיש לקיים את המצווה בעצמו, אלא זה נאמר דווקא בעניין כבוד הכלה הנלמדת מכבודה של שבת המלכה.